

Prof. Ona Voverienė. LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠIMTMEČIO DIDIEJI
[Tarnavęs lietuvių tautai ir Lietuvos valstybei](#)

Jakuvas Vygodskis – gydytojas, žymus visuomenės veikėjas, LR mistras žydų reikalams, aktyvus dalyvis, kuriant Nepriklausomą Lietuvos valstybę.

Jakuvas (dažniausiai Lietuvoje vadintas Jokūbu) Vygodskis gimė 1857 m. birželio 3 d. Bobruiske (Baltarusija) judėjų chasidų šeimoje. Tėvas Jechielas Mendelevičius Vygodskis su šeima 1860 metais persikėlė iš Baltarusijos gyventi į Lietuvą, matyt, tarnybiniais reikalais, nes jis organizavo Rusijos armijos aprangos tiekimą ir prekybą Vilniuje. Jakuvus Vilniuje gavo tradicinį žydų išsilavinimą, vėliau, matyt, šeimai persikėlus darbo reikalais į Marijampolę, vidurinį išsilavinimą įgijo Marijampolėje. Sėkmingai įstojo į Peterbutgo Karo medicinos akademiją. Ją baigęs, keletą metų žinias gilino Vienoje, Berlyne, Paryžiuje. Vertėsi ginekologine ir pediatro praktika. Kaip gydytojas buvo gerbiamas ir aukštai vertinamas. Visą gyvenimą gilinosi į savo srities mokslinę literatūrą ir pats dirbo mokslo tiriamąjį darbą.

1903 metais į Vilnių atvykus Pasaulio sionistinio žydų judėjimo iniciatoriui ir jo vadovui Teodorui Herclui susidomėjo jo propaguojamomis sionizmo idėjomis, įsitraukė į sionistinį visuomeninį judėjimą. Tapo sionistų bendruomenės pirmininku, vadovavo Vilniaus skyriaus valdybai. 1908 m. įkūrė Žydų gydytojų sąjungą ir buvo jos pirmininkas. 1905 metais pradėjo domėtis politinėmis krašto problemomis. Vilniaus regione įkūrė demokratų kadetų partiją. Buvo jos pirmininku. Jo vadovaujama partija rėmė Lietuvos nepriklausomybės idėją. Kartu su Šimšonu Rozenbaumu ir Nachmanu Rachmilevičiumi 1918 m. gruodžio 11 d. buvo kooptuotas į Lietuvos Valstybės Tarybą Lietuvos Valstybės Taryboje jie veikė kaip atskiri asmenys. J. Vygodskis pirmose dviejose LR Vyriausybėse ėjo ministro be portfelio pareigas žydų reikalams (1918 m. lapkritis – 1919 m. sausis).

J. Vygodskis, kiek tik leido jo jėgos, prisidėjo prie Lietuvos valstybės stiprinimo sunkiausiu jaunai Lietuvos valstybei laikotarpiu. Antrojoje Lietuvos Vyriausybėje J. Vygodskio iniciatyva ir jo didžiulėmis pastangomis buvo priimtas svarbus nutarimas – perimti į LVT rankas visą Vilniaus miesto miliciją, o vėliau, ir visą Vilniaus ūkį. J. Vygodskio ir jo artimų bičiulių pastangomis buvo rengiami ir platinami atsišaukimai „Į Lietuvos piliečius“ raginantys visų tautų vilniečius telktis kovai ir ginti Vilnių nuo artėjančios bolševikų kariuomenės, pakviestos į Vilnių Lietuvos duobkasio Vinco Mickevičiaus-Kapsuko.

Jokūbas Vygodskis, Mykolas Biržiška ir Augustinas Janulaitis, kaip tikri Lietuvos pilies gynėjai, nepasitraukė iš Vilniaus, kad ir kas jiems begrėstu, kartu su visa Lietuvos Vyriausybe į Kauną. Savo pareigas Vyriausybėje J. Vygodskis perdavė Maksui Soloveičikui. 1919 metais Lenkijai okupavus Vilnių, J. Vygodskis ėjo visuomenines Žydų bendruomenės Prezidento pareigas. 1919-1929 metais buvo išrinktas Vilniaus Tarybos nariu. 1922 metais, kai Lenkijos valdžia nutarė organizuoti plebiscitą dėl Vidurio Lietuvos įtraukimo į Lenkijos sudėtį, J. Vygodskis Vilniaus Taryboje griežtai protestavo, sukėlė visą žydų bendruomenę ir Vilniaus gyventojus boikotuoti tą nutarimą. Pagrindinis visų boikotuojančių argumentas buvo Vilnius yra Lietuvos sostinė: ja buvo ir bus. Buvo iškvieštas į Varšuvą pasiaiškinti, buvo smarkiai išbartas ir turėjo nusileisti lenkams. Nuo 1922 iki 1930 buvo renkamas atstovu į Lenkijos Seimą, kuriam priklausė tautinių mažumų sekcijai ir rūpinosi švietimo reikalais.. Parašė ir išleido tris knygas: apie vokiečių okupaciją „In

Shturm“ („Audroje“, 1927); „In Gehenom“ („Pragare“) – apie įkalinimą okupacijos metu ir „In Sambatylon“ apie jo darbą ir įspūdžius Lenkijos Seime (1931).

1939 m.. Lietuvai atgavus Vilnių J. Vygodskis ir jo artimi bičiuliai sveikino Lietuvos kariuomenę ir nuoširdžiai džiaugėsi Lietuvai atgavus Vilnių. Kai 1939 m. spalio mėn. Vilniuje lenkai organizavo žydų pogromas, J. Vygodskis, jau 83 metų senukas, nuėjo pėsčias 7 km. į Raudonosios Armijos karinę bazę ir paprašė svetimoms valstybės karinės pagalbos maištininkų tramdymui.

Prasidėjus vokiečių okupacijai, puikiai mokėjęs vokiečių kalbą, J. Vygodskis kreipėsi į okupantų vokiečių vadovybę, protestuodamas prieš žydų žudynes. Hotlerininkai išklause 85 metų inteligentišką senelį, ciniškai šaipydami iš jo, nustūmė nuo laiptų. Po kelių dienų, 1941 m. liepos 24 d., J. Vygodskis, kaip politinis veikėjas, buvo gestapo areštuotas ir įkalintas Lukiškių kalėjime.. . Izraelio Lemperto duomenimis Lukiškių kalėjime Jokūbas Vygodskis mirė 1941 m. liepos 28 d. (Izraelis Lempertas Litvakai. – V., 2005. – P. 61).

Gi Vilius Kavaliauskas savo knygoje „Pažadėtoji žemė – Lietuva“ skyriuje „Žydų atstovai Lietuvos Seimuose“ rašo, kad „Jokūbas Vygodskis (1857-1941) – gydytojas, Lietuvos žydų politinis veikėjas. Nuo 1918 metų lapkričio iki 1919 metų balandžio Žydų reikalų ministras. Sušaudytas Paneriuose (Vilius Kavaliauskas. Pažadėtoji žemė. – V., 2013. – P. 54.).

Gerai, kad jau pradeda rasti knygos, tarp jų ir mano straipsnyje cituojamos, apie žydų tautybės žmonių indėlį į Lietuvos valstybės kūrimą, ūkio plėtrą ir kultūrą. Jokūbas Vygodskis – jo gyvenimas ir veikla – pamokantis pavyzdys ne tik jaunosios kartoms, bet ko gero, ir mūsų jau pagyvenusių kartai. Iš istorijos, o taip pat ir iš žydų rašomos literatūros, mūsų karta žinojo, kad tuo sudėtingu Lietuvos

valstybės kūrimosi laikotarpiu, dauguma žydų tautybės žmonių Vilniuje ir visoje Lietuvoje buvo bolševikuojančios, didžioji jų dalis buvo Lietuvos pardavėjas ir duobkasio Vinco Mickevičiaus –Kapsuko bendražygiai. Todėl mums visada ir asocijavosi žydų tapatybė su stereotipu: jeigu žydas- tai ir komunistas, o jei komunistas – tai Lietuvos pardavėjas ir tautos naikintojas.

Aš manau, kad paskutiniu metu pasirodžiusi literatūra apie kitokius žydus Lietuvoje, padarys perversmą daugelio lietuvių sielose. Man Jokūbas Vygodskis – tai vienas iš Lietuvos Respublikos Šimtmečio didžiųjų, kurio ištikimybės Lietuvai dėka ir jam vadovaujant dalis tuometinės Vilniaus žydų bendruomenės tapo ištikimais mūsų Respublikos piliečiais, visų pirma, nepapildžiusiais valstybės priešų – bolševikų gretas, o kūrusių jauną ir trokštančią gyventi Lietuvos Respubliką. Jo politinė veikla - tarnavimas – ne tik žydų bendruomenei, bet ir lietuvių tautai, ir Lietuvos valstybei, jo vardą aukso raidėmis įrašė į Lietuvos valstybės istoriją.

P. S. Nuoširdžiai dėkoju Mokytojai istorikei Irenai Eigelienei ir savo žentui Rimgaudui Kazėnui už dovanotą medžiagą kvalifikacijos kėlimui ir pasaulėjautos objektyvumui.

2017-04-19